

Brussel, 30 augustus 2019.

Bijdrage van Coördinatie Zenne-Coordination Senne aan het toekomstig Waterbeheerplan voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

We maken gebruik van het overleg voorafgaand aan het Waterbeheerplan 2022 - 2027 om enkele aandachtspunten en wensen van Coördinatie Zenne en haar partners betreffende het waterbeheer in Brussel te delen.

1) Informatie, educatie, bewustmaking ter ondersteuning van het waterbeleid

Voorlichting, milieueducatie en bewustmaking spelen een belangrijke rol bij het versterken van het waterbeleid in Brussel, het waarborgen van de duurzaamheid van de maatregelen die in het WBP zijn voorzien en het vergemakkelijken van de uitvoering ervan.

- De inwoners van Brussel informeren, de kinderen opvoeden, de burgers bewust maken
- Interesse opwekken, kennis vulgariseren om ze concreet en begrijpelijk te maken
- Burgerparticipatie stimuleren door inwoners uit te nodigen voor aantrekkelijke activiteiten
- Een emotionele band met water creëren die begrip bevordert en er voor zorgt dat actie ondernomen wordt

Dat is de specialiteit van verenigingen!

Coördinatie Zenne en haar partners vragen om meer middelen vrij te maken voor verenigingen die op dit gebied actief zijn om deze missies te vervullen en profileren zich als partners bij de overheid.

2) Het ecologisch potentieel van het kanaal in Brussel ontwikkelen

Een “vergroende” kanaalzone, dat is wat de Brusselaars verwachten en **dit is wat geschikt is om de leefomgeving te verbeteren, de klimaatverandering aan te pakken en de biodiversiteit te verhogen.**

De huidige transformatie van het kanaalgebied is een kans om te voldoen aan de verwachtingen van de burgers die een groenere en duurzamere stad willen.

Binnen de werkgroep ‘kanaal - ecologische corridor’ nodigen verschillende natuur- en milieuverenigingen de havenbedrijven, de bewoners en de betrokken administraties uit om bij te dragen tot deze vergroening (en meer algemeen tot het afkoppelen van regenwater). Het doel is ook om een concept van watervriendelijke industrieën en KMO's te ontwikkelen.

Het 'pleidooi om het ecologisch potentieel van het kanaal in Brussel te ontwikkelen' wordt uiteengezet in het volgende document: https://www.gs-esf.be/mailer/2019-01_kanaal-canal/emailbodyNL.htm. Er werd een website ontwikkeld: www.canaldelasenne.be - www.zennekanaal.be.

We willen dat het toekomstige WBP deze ideeën integreert en ondersteunt en dat het kanaal op een multifunctionele manier beheerd wordt, net als de andere Brusselse waterlopen. Ook zouden wij graag zien dat directe lozingen in de Zenne in dit gebied worden herzien.

3) Geef bronnen de plaats die ze verdienen

Sinds enkele jaren wordt er een project uitgevoerd om bronnen de plaats te geven die ze verdienen in ons collectief erfgoed, om ze te eren en te onderhouden, om er de aandacht op te vestigen en zodoende te voorkomen dat ze verdwijnen. Kortom, laat ons die bronnen beschouwen als onderdeel van ons erfgoed.

We zouden graag zien dat het toekomstige WBP de bronnen beter integreert, dat ze zo volledig mogelijk worden geïnventariseerd en opgenomen in de Waterkaart, dat ze bescherming krijgen op dezelfde manier als de drinkwaterzones, dat ze meer aandacht krijgen, dat ze worden losgekoppeld van het rioolnetwerk, gewaardeerd worden om hun rol in het landschap, om de stad in de zomer te verfrissen en het effect van hitte-eilanden te bestrijden, om de biodiversiteit te ondersteunen of om kinderen te vermaken, afhankelijk van de locatie ...

De informatie die we tot dusver hebben verzameld (kaarten, foto's, rapporten) is beschikbaar op de volgende link: <https://www.coördinatiezenne.be/nl/documentatie/dossiers/bronnen.php>

Hiervoor werken we nauw samen met Hans Welens, wiens opmerkingen we hieronder weergeven :

- Belangrijke uitdaging 1 'Kwaliteit van de oppervlaktewateren': teneinde 1° het aantal overstorten in de Zenne te beperken en 2° de werking van de waterzuiveringsstations te optimaliseren door minder helder water aan te bieden zou er moeten getracht worden zo weinig mogelijk bronwater via de riolering af te voeren en hier in de mate van het mogelijke een andere bestemming aan te geven (voeding van bestaande beek of vijver dan wel 'NRU', gebruik in de plaats van leidingwater, ... cf. project Open Source)
- Belangrijke uitdaging 2 'klimaatverandering': niet alleen het regenwater maar ook het bronwater zou van de riolering moeten gescheiden worden om enerzijds de overbelasting van dit net te beperken en anderzijds de werking van de waterzuiveringsstations te optimaliseren (zie boven); de aanwezigheid van water in de stedelijke omgeving te versterken
- Belangrijke uitdaging 3 'Kwaliteit van het grondwater': bij het herstel van het verouderde rioleringsnet wordt vaak de diameter verkleind, reden te meer om het overvloedige helder water buiten het rioleringsstelsel te houden
- Belangrijke uitdaging 4 'grotere betrokkenheid van de overheden (regionaal en gemeentelijk) en de burgers': wat de gemeenten betreft moet de rol van de referentieadviseur water verduidelijkt en benadrukt worden (taakomschrijving, beschikbaarheid, wat wordt van haar/hem verwacht, vorming en betrokkenheid bij de waterproblematiek, geregeld intercommunaal overleg, enz.). De betrokkenheid van de burgers kan mogelijk verhoogd worden door het instellen van 'peterschap' over bepaalde bronnen of (gedeelten van) waterlopen (hoe 'rekruteren'? hoe 'belonen'? vorming, taakomschrijving, regelmatige opvolging, ...) 'De uitdaging blijft om elke Brusselaar te blijven sensibiliseren en bewustmaken van het waterbeheer' (p. 17)
- Belangrijke uitdaging 5 'de kwaliteit van de watervoorziening en afvalwaterzuivering garanderen': door de bronnen af te koppelen van de riolering
- Belangrijke uitdaging 6 'interregionale en intraregionale coördinatie versterken': waar rioleringen van het Vlaams Gewest aangesloten zijn op één van beide Brusselse zuiveringsstations, zal er moeten samengewerkt worden 1° voor de inventarisatie van bronnen en 2° voor het zoeken van oplossingen voor hun afkoppeling

- Belangrijke uitdaging 7 'een voldoende belangrijke plaats voor water in de leefomgeving': enerzijds 'water het statuut en de plaats te geven die het vroeger had in Brussel' en anderzijds 'herstel van het hydrografisch netwerk' (p. 19)

Projectvoorstel: het opstellen van een volledige inventaris van alle Brusselse bronnen, hun geschiedenis en legenden, opzoeken van oude postkaarten, geolocaliseren en in kaart brengen, in voorkomend geval oplossingen onderzoeken om het helder water af te koppelen van de riolering. Tevens kunnen de bronnen die publiek toegankelijk zijn, opgenomen worden in de blauwe wandelingen.

4) Waterbeheer in de stad : dit moet beter en sneller

We begrijpen dat in het nieuwe WBP veel belang wordt gehecht aan het waterbeheer op het perceel, nieuwe vormen van waterbeheer in de stad om de levenskwaliteit te verbeteren, het bevorderen van de biodiversiteit, het effect van hitte-eilanden beperken en infiltratie.

Maar onderzoekers van het World Resources Institute plaatsten België op de 23e plaats van de 164 wat betreft het risico van waterschaarste, droogte en overstromingen van rivieren (België is één van de Europese landen die het meest blootgesteld is aan het risico van watertekorten. Le Soir, 7/08/2019).

Het lijkt daarom nodig om nog sneller te gaan, nog meer een voorbeeldfunctie te vervullen en compromisloos te zijn.

Op dit moment belast het afstromend water van een parkeerplaats of een afgelegen zone de riolering onnodig. In de logica van de werkelijke kost zou een heffing moeten aangerekend worden op dit hemelwater. Dit zou een grote impuls kunnen geven aan regennetwerkprojecten in een moeilijke financiële context.

5) Gevolgen van klimaatverandering beperken, valleien beschermen, steden meer doorlaatbaar maken, 'organiseren' van koelte-eilanden

De klimaatverandering heeft al gevolgen en zal in toenemende mate gevolgen hebben voor de kwantiteit en kwaliteit van binnenwateren en aquatische ecosystemen.

Bij ons komen de verschillende klimaatprojecties overeen met een scenario met een stijging van de gemiddelde jaartemperatuur, mildere en regenachtigere winters en warmere en drogere zomers met meer frequente intense regens. Deze trends hebben duidelijke effecten op onze watervoorraden en vergroten de kwetsbaarheid van de bevolking en hun omgeving.

In Brussel zou dit resulteren in een toename van overstromingen, steeds vaker voorkomende lozigen en een versterking van het fenomeen van hitte-eilanden.

- We steunen een versterking van de rol van aquatische ecosystemen en valleien in het licht van de klimaatverandering. We willen dat de natte en groene zones van de Brusselse valleien systematisch worden gespaard voor nieuwbouw en gebruikt worden om biodiversiteit te verwelkomen, kinderen te vermaken, bewoners af te koelen tijdens de volgende hittegolven en een bufferrol te spelen bij het opslaan van water.
- We ondersteunen alle maatregelen om de stad beter doorlaatbaar te maken.
- We ondersteunen de ontwikkeling van een project rond koelte-eilanden om de steeds vaker voorkomende hittegolven op te vangen. Deze frisse zones kunnen worden geïdentificeerd, opgelijst, ontwikkeld en gepromoot. Het voorbeeld van Parijs is erg interessant:

<https://www.apc-paris.com/article-rubrique/ilots-parcours-fraicheur-a-paris-ou-se-rafraichir-cet-ete>

6) Een stap verder gaan in het geïntegreerd en interregionaal beheer van waterlopen

Europa bevordert het waterbeheer op stroomgebiedniveau. Brussel ligt in het hart van het Zennebekken. Binnen dit bekken zijn de betrokken beheerders talrijk, terwijl de Zenne en het 'Zennekanaal' nauw met elkaar verbonden zijn en één hydraulische eenheid vormen die als één geheel moet worden gezien.

Inderdaad, de waterkwaliteit, de toevoer, opslag en afvoer van water, het transport van goederen en hun overslag, de grootte van rivieren en waterwegen, de hoogte van bruggen, de ontwikkeling van natuur en biodiversiteit, de mobiliteit, de ontwikkeling van fietspaden, enz... zijn precies de uitdagingen voor de Zennevallei die onderwerp moeten zijn van coördinatie tussen de bevoegde autoriteiten van de drie gewesten en daarbinnen. Door gebruik te maken van de inbreng van de burger, zou er idealiter één visie voor de vallei moeten zijn. Op deze manier kan een optimaal resultaat worden bereikt.

Hetzelfde geldt voor de problematiek van overstromingen. Het bovendeel van het bekken (Rebecq, Tubize, Halle, Lembeek) is regelmatig het slachtoffer van winteroverstromingen door overstromingen van de Zenne, soms van het kanaal en van hun beider belangrijkste zijrivieren. Acties die wel / niet in Brussel worden uitgevoerd, hebben een invloed op deze overstromingen. Interregionale solidariteit en de aanpak van deze overstromingen op het niveau van het Zennebekken is hierbij essentieel.

Deze bedenking geldt voor alle Brusselse waterlopen die hun oorsprong hebben in Vlaams-Brabant. Waterbeheer per vallei is de sleutel tot effectief geïntegreerd en interregionaal waterbeheer.

7) Formaliseren van een beekcontract in de vallei van de Vogelzangbeek

De meeste Brusselse waterlopen vinden hun oorsprong buiten het Brussels Gewest. Dit bemoeilijkt hun geïntegreerd beheer.

Het lijkt erop dat het coördinatieplatform het mogelijk heeft gemaakt om het overleg tussen de waterbeheerders van de bekkens te bevorderen. Maar verenigingen en buurtbewoners zijn er niet mee verbonden en het platform is intra-Brussel. Kwaliteit is echter ieders zaak en moet per bekken worden benaderd.

- We stellen voor om de energie van de burger te kanaliseren ten dienste van het geïntegreerd beheer van waterlopen door het opstellen van interregionale beekcontracten die de interregionale samenwerking tussen burgers, verenigingen, administraties en politici van de betrokken regio's zouden bevorderen.
- Deze beekcontracten zouden gebaseerd zijn op een instrument dat goed werkt in Wallonië: het "Riviercontract". Het bestaat erin alle belanghebbenden van de vallei rond dezelfde tafel te brengen, met het oog op de vaststelling bij consensus van een actieprogramma voor het herstel en de verbetering van waterlopen (tot en met hun bronnen), van hun omgeving en

watervoorraden van het bekken. Vertegenwoordigers van de politieke, administratieve, onderwijsende, sociaaleconomische, associatieve, wetenschappelijke, enz. werelden worden uitgenodigd om deel te nemen aan dit proces. De voorbereiding van dergelijke Riviercontracten heeft in Wallonië geleid tot een sterke mobilisatie rond de rivier, als nooit tevoren. Deze mobilisatie bevorderde het scheppen van een klimaat van vertrouwen tussen belanghebbenden en maakte, wat essentieel is, een sociale herbestemming van de rivier mogelijk.

- In 2014 lanceerden CCN Vogelzang CBN, Coördinatie Zenne en hun Vlaamse partner De Leeuwse Natuurvrienden (= Natuurpunt Sint-Pieters-Leeuw) de basis van een beekcontract voor de Vogelzangbeek, omdat er behoefte was aan vooruitgang betreffende enkele concrete punten in deze vallei. Sindsdien werd er gezamenlijk vooruitgang geboekt door terreinbezoeken en ontmoetingen tussen burgers, verkozenen en beheerders te organiseren. Deze samenwerking maakte het mogelijk om contacten te bevorderen en bepaalde knelpunten naar voren te brengen.
- We stellen voor om deze Vogelzangbeekvallei te laten dienen als test voor de totstandkoming van een echt interregionaal beekcontract met een secretariaat dat voor de coördinatie zou zorgen. Dit project zou kunnen dienen als pilootproject voor andere interregionale rivieren (Molenbeek, Neerpedebeek, Geleytsbeek, Woluwe, Linkebeek en uiteindelijk de Zenne en het kanaal).

8) Ontwikkelen van het project : de blauwe wandeling

De organisatie van de Brusselse Waterdagen zet al jarenlang één week per jaar het blauwe erfgoed van Brussel in de schijnwerpers.

De blauwe wandeling of 'de blauwe escapades' zouden het mogelijk maken om hetzelfde permanent te doen met een speciale website, indicatieve panelen, eigen bewegwijzering ... om de Brusselaars aan te moedigen hun weg terug te vinden naar het water en het Brussels erfgoed dat met het water verbonden is, te promoten ... zeker de moeite waard.

9) Openlucht zwemmen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Wij ondersteunen zwemmen in open water in Brussel zolang dit niet schadelijk is voor het milieu en de biodiversiteit. De locatiekeuze is daarbij cruciaal:

- Het kanaal, stroomopwaarts van de sluis van Anderlecht, lijkt ons een uitermate geschikte plaats. Weinig verkeer, aantrekkelijk landschap, voorzieningen en terras aan de Cercle des Régates en bij gelegenheid 'uitstekende' kwaliteit. Zwemmen in dit deel van het kanaal zou ook bijdragen aan een positief beeld van het kanaal.
- Het zou interessant zijn als één of meerdere vijvers waarvan de kwaliteit momenteel niet voldoende is om te zwemmen (Mellaertsvijver, Bemelvijver?) behandeld zouden worden om dit wel mogelijk te maken. De grote vraag naar zwemmen in open water zou een stimulans kunnen zijn om de waterkwaliteit van een vijver te verbeteren.

We juichen het werk van 'Pool is Cool' toe om dit onderwerp aan het licht te brengen. Het onvermogen om sommige tests uit te voeren, hielp ook om de aandacht te vestigen op de kwaliteitsproblemen van onze vijvers in de zomer. De problematiek van openluchtzwemmen kan absoluut helpen om oplossingen te zoeken voor deze problemen.

10) De Zenne toegankelijk maken en uit haar koker halen in het BHG

In het verlengde van de werken aan de Paepsemlaan in Anderlecht, willen we graag dat de Zenne toegankelijk wordt gemaakt op de site van Sibelga. Een groot openbaar park aan de rand van de Zenne zou een prachtige groene en blauwe ruimte bieden aan deze zeer dichtbevolkte wijk die open ruimte tekort heeft. Een voetpad (en fietspad) langs de Zenne van deze site naar het Zuidstation via de site van Infrabel zou prachtig en zeer nuttig zijn.

De reflectie van Marcel Rijdams, voorzitter van Escout-sans-Frontières, kan geraadpleegd worden via de volgende link (verslag van een infoavond in juni 2012):

https://www.coördinatiezenne.be/downloads/2010-06-29/Marcel-Rijdams_LA-SENNE-OUBLIEE.pdf

Een mooi fietspad verbindt het centrum van Vilvoorde met de Sluisstraat langs de Zenne. Dit pad zou het waard zijn om langs de Zenne richting Brussel te worden verlengd, zodat men ook in Brussel kan genieten van de Zenne, overal waar deze in de open lucht stroomt.

11) Enkele concrete pistes voor de Woluwevallei

De Woluwe-vallei heeft een aantal grote troeven met verschillende waterlopen in open lucht die over lange afstanden stromen, talrijke vijvers en bronnen. Wij geloven dat er mogelijkheden zijn om de aanwezigheid en de kwaliteit van dit blauwe erfgoed in deze vallei te versterken. Er kan ook aandacht worden besteed aan projecten om de waarde van de waterloop, haar omgeving en zijtakken in het Vlaamse Gewest, stroomafwaarts van Brussel, te vergroten via interregionale bijeenkomsten.

De Woluwe terug toegankelijk maken in het Domein van Hertoginnedal

Langs de Vorstlaan, tussen Oudergem en Sint-Pieters-Woluwe, stroomt in het Domein van Hertoginnedal, een van de mooiste rivieren van Brussel: de Woluwe.

We zouden graag zien dat deze waterloop en het 'Woluwepad' dat erlangs loopt weer toegankelijk wordt gemaakt voor het publiek. De open brief waarin wordt uitgelegd waarom we om deze toegankelijkheid vragen, staat vermeld op de volgende link.

https://www.coördinatiezenne.be/mailler/Zennekrant_22/ZK22_T1.htm

Er is al meerdere keren toegang verleend, maar we pleiten ervoor dat dit permanent wordt.

- Terug in openlucht laten stromen van de Zwanewijdebeek in Bosvoorde, boven de vijver van Bosvoorde die door deze beek gevoed wordt.
- De herinrichting van het pad (in de vorm van een roosterwerk zoals aan de Vlaamse kant?) Dat langs de Woluwe loopt aan de kant van het Hof ter Musschen. Het is momenteel in slechte staat.
- Terug in openlucht laten stromen van de Woluwe ter hoogte van de oude AXA-site.

- Een beter gebruik van de vijvers als stormbekken in de strijd tegen overstromingen.
- Opwaardering van de oude bedding van de Roodebeek in Sint-Lambrechts-Woluwe en waterbevoorrading via recuperatie van hemel- en bronwater. De evacuatie van dit water naar de wadi gelegen aan het einde van de Paul-Henry Spaak Promenade (Neerveldstraat) die dan langs Woluwedal loopt om uit te komen bij de vijver van Neerveld, voor de Marcel Thiry laan.
- Afkoppelen van de wateroverloop van de Neerveldvijver naar het riool om dit water terug te brengen naar de Woluwe waar het zijn natuurlijke cyclus kan verderzetten.

Tegelijkertijd en naast de gecorrigeerde loop van de Woluwe, langs het pad van Vellemolen in Sint-Lambrechts-Woluwe, tussen de Vanderveldelaan en de Chapelle-aux-Champs laan, de herbewatering en uitbreiding van oude meanders van de rivier, in een strook bebost terrein van ongeveer vijftig meter breed en +/- 250 meter lang, vergelijkbaar met het recentelijk uitgevoerde project net stroomopwaarts van Brussel op de Zuunbeek. Belang: behoud van natuurlijk erfgoed, landschapsdiversificatie, stromingsbeheer (overstromingen), ontwikkeling van biodiversiteit en natuurlijke waterzuivering.

12) Enkele concrete pistes voor de vallei van de Maalbeek

De Maalbeekvallei heeft geleden onder het verdwijnen van een groot deel van zijn blauwe erfgoed (waterlopen, bronnen, vijvers). Het versterken en onderhouden van wat er overblijft is daarom erg belangrijk.

- Onderzoeks- en ontwikkelingswerk met betrekking tot de oorspronkelijke bronnen van de Roodebeek / Josaphat-stroom, stroomopwaarts van het Josaphatpark.
- In Evere in het Doolegtpark, hervatting van het beheer van de vijver die momenteel overwoekerd is door vegetatie.
- Afkoppelen van de overloop van de Doolegtvijver (gevoed door bronwater) naar de riool om deze naar het natuurgebied Moeraske en de Kerkebeek te brengen.

13) Wij ondersteunen de ideeën van onze partners

Op 26 juni 2019 gaven we tijdens een infoavond gewijd aan het toekomstig waterbeheerplan het woord aan onze leden of partners die innovatieve ideeën hadden voor water in Brussel. We hopen dat deze ideeën het toekomstige WBP kunnen beïnvloeden.

- We ondersteunen de ideeën van Alexandre Jongen die voorstelt om te profiteren van grote stedenbouwkundige projecten om de verdwenen valleien opnieuw een rol te laten spelen (Maelbeek, Roodebeek)
- We steunen het werk van het Riolenmuseum, dat tot doel heeft de Zenne en het rioleringsstelsel tot een bron van sociale cohesie te maken.
- We ondersteunen de ideeën van Free Tap Water die op een positieve manier het gebruik van kraantjeswater aanmoedigt en zo concreet bijdraagt aan het verminderen van het gebruik van flessenwater
- We ondersteunen Ihecs-studenten die willen gaan nadenken over blue communities in Brussel.
- We steunen de ideeën van Natagora die voorstellen om op waterrijke gebieden te werken ten behoeve van de biodiversiteit.
- Wij ondersteunen de ideeën van WielsWijk. Met veel doorzettingsvermogen veranderden ze een 'lek' in een prachtige blauwe ruimte in het hart van een dichtbevolkte buurt die absoluut nood heeft aan die ruimte.
- Wij steunen de inspanningen van Pool is Cool om op een milieuvriendelijke manier buitenzwemmen in Brussel mogelijk te maken.
- We steunen de ideeën van de SGWB en zullen aandacht besteden aan de opmerkingen die zij zullen delen in de context van deze openbare raadpleging.

De verschillende interventies staan op onze website op de rapportage- en fotopagina:
<https://www.coördinatiezenne.be/nl/activiteiten/verslagenEnFotos/2019.php>

Coördinatie Zenne – Coordination Senne

Coördinatie Zenne – Coordination Senne is een tweetalige vereniging die personen en verenigingen die actief zijn in de drie regio's van het Zennebekken samenbrengt en met hen samenwerkt. Samen ijveren ze voor een geïntegreerd en duurzaam beheer van rivieren in het Zennebekken en pleiten ze voor een interregionale en gecoördineerde aanpak van gerelateerde milieukwesties.

Coördinatie Zenne organiseert daartoe informatie-, bewustmakings- en milieu-educatieve activiteiten en stelt publicaties en dossiers op bestemd voor verschillende doelgroepen.